

IRYNA IVANOVA

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4786-4979>
vlad-7@ukr.net

Kharkiv State Academy of Culture
Ukraine, Kharkiv

Ivanova, I. (2019). “Akvariyy u mori”:
movotvorchyy dorobok avtoriv New York hrupy
[“Aquarium in the Sea”: Awareness Evaluation
of Authors The New York Group of Poets].
Intercultural Communication, ISSN 2451-0998,
vol. 1(6)2019, pp. 9–19. (in Ukrainian).
DOI: 10.13166/inco/105236

“Aquarium in the Sea”: Awareness Evaluation of Authors the New York Group of Poets

---

ABSTRACT

The article deals with meaning, scope and structure of the occasional adverbs, describes two groups of occasionalisms used in contemporary modernist poetry by the New York Group of poets. The research has been conducted on the basis of occasional adverbs consideration. The adverbs have been considered as the ones created within the framework of modern poetic text aesthetics.

Purpose is examination and analysis of the content, reasons for using specific verbal components, occasional adverbs, that represent certain stylistic nominees, experiments with the word, influence the language creation, function as significant elements of relevance to the poetic text modern aesthetics.

Methods combine general scientific approaches that are inductive and deductive as well as the method of interdisciplinary study.

Results. Ukrainian language involves a lot of linguistic innovations, among which prominent place is occupied by occasional adverbs. New poetic forms allow presenting a poetic image originally, emotionally, precisely, assisting to create necessary stylistic effects. For this purpose the word-building potential of the language is involved, semantic and stylistic accents are changed. Experiments with the word make the poetry of the New York Group of Poets authors a peculiar and notable phenomenon not only in the Ukrainian but also in all cultural world.

Keywords: *occasional adverb; stylistics; linguistic innovation; poetic text; neologism; the New York Group of Poets.*

“Акварій у морі”: мовотворчий доробок авторів Нью-Йоркської групи

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто зміст, обсяг і структуру поняття “оказіональний прислівник”, описано дві групи оказіоналізмів, що використовуються в сучасній модерній поезії авторів Нью-Йоркської групи. Дослідження проведене із залученням оказіональних прислівників, створених в межах модерної естетики поетичного тексту.

Мета дослідження. Метою дослідження є розгляд та аналіз змісту, причин використання специфічних вербальних компонентів, оказіональних прислівників, що репрезентують певні стилістичні номінанти, експерименти зі словом, впливають на мовотворчість, є знаковими елементами приналежності до сучасної модерної естетики.

Методи дослідження. Дослідження ґрунтується на комплексному підході. У статті застосовано індуктивний та дедуктивний методи, метод міждисциплінарного дослідження, а також враховано можливості інтерпретаційної методології.

Висновки. У сучасній українській літературній традиції багато мовних інновацій, серед яких важливе місце займають оказіональні прислівники. Новотвори дозволяють представити поетичний образ оригінально, емоційно, точно, дозволяють створювати потрібні стилістичні ефекти. З цієї метою залучається словотворчий потенціал мови, змінюються семантичні та стилістичні акценти. Експеримент зі словом робить поетику авторів Нью-Йоркської групи окремим та помітним явищем не тільки в українському, але й у світовому культурному просторі.

Ключові слова: *оказіональний прислівник, стилістика, мовна інновація, поетичний текст, неологізм.*

Вступ

Новаторський характер модерної поезії групи добре окреслив Ю. Тарнавський: “Це було влучно, але влучніше було б окреслити їх – їхню творчість – “акварієм у морі”. Чужини молоді українські поети

не переживали як щось трагічне. Не уважали вони себе емігрантами і не рвалися на землю своїх батьків. Але, відмежовані від океану літератур, що їх оточували, склом мови, були вони змушені прийняти тісний простір еміграції за своє море. Все ж таки були вони по-своєму вільні, і твори їхні, як пестрі, екзотичні риби, плавали собі безжурно туди-сюди, хоч і в обмеженім просторі, так само, як по-своєму пестрі та екзотичні твори їхніх сучасників у без міри розлогішім, потойбік скла” (Tarnawsky, 2018).

Дослідження особливостей індивідуально-авторської номінації активно здійснюється у працях багатьох вітчизняних лінгвістів (Н. Адах (Adah, 2014), А. Мойсієнко (Moysiienko, 1985)) О. Жижома (Zhyzhoma, 2010), Г. Сюта (Syuta, 1995)) та ін.). Д. Мазурик зазначає: “Художні твори постають перед читачами як авторський образ світу речей, почуттів, прагнень, як образ Всесвіту, втілений у слові. Сила поетичного впливу на свідомість у новизні сприйняття вже відомого, у здатності поета віднайти і висловити нові грані чуттєвого світу” (Mazuryk, 2000). Саме тому, здійснюючи аналіз художніх, а особливо поетичних текстів, варто дослідити оказіоналізми як основу оригінальності поетичного стилю.

Теоретичні засади дослідження мовотворчого потенціалу оказіональних прислівників

Оказіональні слова мають низку характеристик (Mazuryk, 2000), що визначають їх стилістичні функції, зміст та характеристики в тексті:

1. Приналежність до поетичного мовлення. Функціональна одноразовість, “штучна” створюваність (Mazuryk, 2000) є важливими ознаками оказіонального слова. Оказіоналізм використовується в кожному акті мовлення окремо, свідомо, на позначення певної конкретної ситуації, певного образу.
2. Ненормативність таких лексичних одиниць – недотримання норм слововживання і словотворення, відхилення від загальноприйнятих норм. Відхід від норм (словотвірних, граматичних, семантичних) є стилістичним прийомом, він часто використовується в поетичному мовленні.

3. Оказіоналізми вживаються переважно один або декілька разів у авторських текстах.
4. Оцінність, експресивність, надмірна або зменшена інтенсивність певної якості, індивідуальна належність. Визначальною ознакою okazіоналізмів є експресивність, а головною функцією – створити оригінальний поетичний образ. Отже, для okazіоналізмів характерне послаблення номінативної функції, а експресивної, навпаки, – посилення.
5. Вторинність у походженні. Поетичні новотвори – результат процесів вторинної номінації, семантичної транспозиції, завжди є похідними, мотивованими словами.
6. Синхронно-діахронна дифузність. Ця особливість okazіоналізмів полягає в нерозривності процесів творення і вживання – це єдність часу й місця. Характерною ознакою okazіоналізмів є те, що синхронний і діахронний аспекти збігаються. Збіг часового фактору щодо okazіоналізмів зумовлює постійну новизну їхнього сприйняття, оскільки це слово створене ситуативно.

Варто зазначити, що в okazіоналізмах не всі параметри можуть бути представлені повністю. Д. Мазурик зазначає: “Оказіональне слово – це слово, яке втілює вміння автора реалізувати словотвірні можливості, закладені в системі мови. На відміну від узуальної лексичної одиниці, яка існує у двох формах – абстрактно-узагальнювальній (сфера мови) і конкретно-частковій (сфера мовлення), okazіональне слово є лише мовленнєвою лексичною одиницею і не має мовної форми існування” (Mazuryk, 2000).

Оказіоналізми – це спосіб самовираження, вияви оригінальності у творі, де за допомогою словотвору та відповідних транссемантичних зрушень, вторинної номінації вони свідомо створюються автором, який прагне до оригінальності й точності відтворення смислу.

Оказіональні прислівники становлять важливу частину образотворчих елементів, що представлені в поетичних творах досліджуваного напрямку. Складний поетичний образ визначає складність семантики мовної інновації, прислівника, який утворюється переважно через усвідомлення

відношень між предметами та інтенсивністю виявів якості, характеру, дії тощо. За спостереженнями фахівців (Horodens'ka, 2000), (Vysotsky, 2010), (Kravchuk, 2016) та ін., прислівники за своєю семантикою становлять безперервний ланцюг від власне означальних прислівників до прислівників, які позбавлені оцінного значення. Ця широта спектру співвіднесеності з семантикою дозволяє створювати нові оригінальні форми та нові складні образні значення. Саме такі авторські новотвори називають okazionalizмами, що активізують нові стилістичні та лексичні інновації.

Оказіональні прислівники як репрезентанти модерної естетики поезій Нью-Йоркської групи

Митець завжди відчуває необхідність точно та гарно висловити власні почуття та своє бачення світу, але існують певні обмеження – слово є основним будівельним матеріалом для поетичного мовлення. Поетичний текст потребує постійного створення нового через актуалізацію антонімії та збільшення обсягів синонімічних рядів з урахуванням можливостей узусу певного історичного періоду. Як результат – автори створюють індивідуально-авторські новотвори, okazionalizми.

Мовний потенціал має сполучатися з мовним чуттям автора (Moysiienko, 1985), (Zhyzhoma, 2010). Ці категорії мають умовний характер, але вони створюються завдяки комплексу мовно-психологічних чинників, що впливають на поетичне мовлення. Сприймається тільки такий новотвір, котрий маркований стилістично, експресивний та якомога повніше номінує потрібний образ, перебуває в гармонії із загальним ідейно-значеннєвим полем поетичного тексту, а також створюється із використанням прийнятих у мові правил. Наприклад, існування okazionalного прислівника *фіолетно* суперечить правилам суфіксального словотвору прислівників, адже *фіолетовий* – це відносний прикметник, а суфікси -о, -е мають утворювати нові прислівники тільки від якісних прикметників: *за вікном ходять монахині, фіолетно усміхаючись* (New York Group, Rubchak, 2017).

Насправді, модерна мовотворчість авторів Нью-Йоркської групи визначається потягом до експерименту, використання стилістично виважених та оригінальних тропів. Саме тому okazіоналізм важливий семантичними зрушеннями, спрямовани на відкриття нових відтінків значень за допомогою індивідуального словотворення. У цьому контексті цілком виправдане вживання новотвору, за яким постає багатий асоціативний ряд: *фіолетно* – отже, “подібно до фіалок, кольору фіалок, привітно та стримано”. Нестандартне поєднання – “монахія” та “фіолетно усміхатися” і дисонанс значень у контексті допомагає авторові правильно створити атмосферу затишку та стриманості, повніше передати власні відчуття.

Okazіональні прислівники призначені не тільки для характеристики, а й для уточнення ознак, параметрів, явищ, понять, що призначені виражати різну міру вияву якості, суб’єктивну оцінку денотата, наприклад: *а в жилах синьо пульсуватиме свідомість* (New York Group, Boychuk) – кольорописні назви; *я, чужинка, розумію тільки по-водяному, по-часовому* (New York Group, Rubchak, 2017) – спосіб дії; *вони щедробарвно блищать на мені* (New York Group, Rubchak, 2017) – кольорописна назва та інтенсивність якості.

Усі авторські новотвори можна умовно поділити на дві великі групи (Mazuryk, 2000).

Перша група – це слова, які не зафіксовані у словниках, вони утворюються традиційним способом із використанням продуктивних моделей українського словотвору. Це різноманітні присвійні прислівники, утворені за допомогою префіксів *по-*, *без-* та суфіксів *-о-*, *-е-*, *-ому*: *я, чужинка, розумію тільки по-водяному, по-часовому* (New York Group, Кулуна); *а в жилах синьо пульсуватиме свідомість* (New York Group, Boychuk); *лиши море непритомно повторювало твоє ім’я* (New York Group, Tarnawsky).

Також okazіональні прислівники, які утворюються за допомогою частотних формантів *щедро-*, *яскраво-* та ін.: *Вони щедробарвно блищать на мені* (New York Group, Rubchak, 2017). Це складні слова: параметри абстракцій, оцінки, відтінки, що утворилися від загальноновживаних слів. Такі неологізми є власним творінням поетів, що конструюються за

законами словотвору та граматики в межах унормованої мовної системи. Вони легкі в розумінні та позитивно сприймаються носіями української мови.

Часто новотвори позначають абстракції, почуття та емоції. Лінгвісти (Rusanivsky, 1988), (Mazuryk, 2000) називають їх індивідуальними авторськими неологізмами, що будуються за узвичасними моделями, продукованими та прийнятими мовою. Такі оказіоналізми мають багато словотворчих аналогій серед узуальної лексики: *зашарудів день паперово щось про осінь* (New York Group, Koverko); *задихано йдемо в учора* (New York Group, Rewakowicz); *плодиться сановито, в небо вийсь несамовито* (New York Group, Tarnawsky); *бо сором вигнавсь тополінно* (New York Group, Tarnawsky); *я затоплюсь камінно* (New York Group, Vasylkivska); *мене не тільки листовно, прохайте дозволу Пану* (New York Group, Vovk); *пінисто віддихає ранок* (New York Group, Boychuk); *але у голім білім світлі, між куцями камінного саду, убрання зовсім сіріє, блідне казкова маска* (New York Group, Rubchak, 2017).

Інколи новотвори можуть узагальнювати інформацію та оцінки, які в поетичному тексті передаються завдяки поширеним синтаксичним конструкціям, фігурам думки. Це відбиває загальну тенденцію до конденсованого вираження думки й економії мовних засобів. Наприклад, оказіоналізм, створений Вірою Вовк – *цвинтарно*.

Смуток

Лягав хвилию нам під ноги,

І рештки сонця перелилися

За келих гір. І вперше

Я відчула, що в саду

Цвинтарно тхнуло листя,

Не було слів, ні жестів,

Тільки голе життя (New York Group, Vovk).

Оказіоналізм характеризує паралель між станом природи й відчуттями ліричного героя, визначальні якості чистого буття, що номіновані від найпростішого – “смуток” до складної метафори – “*І рештки сонця перелилися за келих гір*”, індивідуального новотвору-епітету – “*цвинтарно*

тхнуло листя”. Намагання передати атмосферу смутку, відсутності руху, що відкриває ліричний герой, поетеса використовує і створює за аналогією до творення прислівників назву стану, за допомогою прислівникового суфікса –о новий прислівник – *цвинтарно*. У поетичному контексті цей неологізм є одним з емоційних та значенневих центрів, актуалізуючи аудиторію до сприймання незвичного поєднання типової словотвірної прислівникової моделі та нової семантики. Поетичне мовлення авторів Нью-Йоркської групи, підпорядковуючись законам верифікації та модерній естетиці, прагне до емоційної та смислової достовірності.

Справжніми каталізаторами думки є утворення такого типу слів: *поземо крають вулиці й канали / доземо височінь і світло* (New York Group, Boychuk); *воно безсторонне й нудне* (New York Group, Rubchak). Такі новотвори прозорі за семантикою та словотвірною структурою, легко вплітаються в поетичний контекст, полегшують сприйняття поетичних образів. Дуже часто словотвірною ознакою okazіоналізмів є синтаксичні словосполучення. Деякі дослідники літературних неологізмів (Rusanivsky, 1988), (Shynkaruk, 2002), (Mukan, 1983) вважають, що авторський поетичний неологізм за художньою вартістю дорівнює цілісному та самодостатньому художньому образу, міні-твору, який часто виконує функцію емоційно-смислової домінанти висловлення.

До другої групи зараховано okazіоналізми, що утворені поза межами правил і норм, своєю нестандартністю привертають увагу читача, оригінальним є використання мовного потенціалу, позначеного яскравою новизною. Наприклад: *щедробарвно – вони щедробарвно блищать на мені* (New York Group, Rubchak), *поземо – поземо крають вулиці й канали / доземо височінь і світло* (New York Group, Boychuk); *воно приймає всіх і все це безпорочно чисто* (New York Group, Boychuk).

Висновки

Okazіональні прислівники, створені авторами Нью-Йоркської групи, належать до мовних інновацій, що виявляють інтенсивність ознаки й мотивовані основами іменників, як-от: *листовно, цвинтарно, банно*. Це й є частиною новаторства, бо семантика інтенсивності ознаки формується

за умов, коли виникає внутрішнє протиставлення в межах певної якості, тобто не за ознакою, а за мірою вияву означеної якості.

У межах модерного стилю зникає чітке розмежування між розрядами прислівників, способами їх творення, сполучуваністю, стилістичною належністю тощо. Це певним чином робить семантику новотворів більш складною для сприйняття, але й більш оригінальною. Оказіональні прислівники в усьому розмаїтті форм та сполучень в поетичному лексиконі поетів не є випадковими. Їх поява значною мірою зумовлена особливостями модерного світосприйняття поетів: уживання новотворів, що експліцитно виражають емоційно-оцінний значеннєвий компонент, характеризують ставлення ліричного героя до об'єктів навколишнього світу, притаманного художньому тексту (Zhyzhoma, 2010).

Опис та аналіз мовотворчого потенціалу української мови, а точніше лексично оказіональних прислівників, є важливим завданням оказіональної номінації. Часте використання новотворів у поетичному тексті визначає його оригінальність, багатство образів, створює потрібні стилістичні ефекти. Такий потяг до експерименту робить поетику авторів Нью-Йоркської групи окремим та помітним явищем не тільки в українському, але й у світовому культурному просторі. Саме цим може бути розтлумачена метафора Ю. Тарнавського щодо поезій Групи – “аквірій у морі”.

References

- Adah, N. (2014). Individual'no-avtors'ki prykmetnyky v poeziyi Vasylya Barky [Individually-authored adjectives in Vasyl Barka's poetry]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiya”*, ISSN 2519-2558, vol. 50/2014, pp. 42–45. (in Ukrainian).
- Batsevych, F. (2009). *Osnovy komunikatyvnoyi linhvistyky [Fundamentals of communicative linguistics]*. Kyiv: Publishing Center «Academyya». (in Ukrainian).
- Bugayeva, O. (2013). Protoelementi suchasnoyi ukrajinomovnoyi sotsial'noyi reklamy v lirychnykh vidstupakh poeziyi Shevchenko [Protoelements of modern Ukrainian social advertising in the lyrical digressions of Shevchenko poetry]. *Magazine of University named after M.P. Dragomanov*. Kyiv: Science. (in Ukrainian).

- Bulyhina, T. (1994). Otsenochnye rechevye akty [Evaluation speech acts]. *Lohyche-skyy analiz yazyka: Yazyk rechevykh deystviy* [Logical Analysis of Language: The language of speech acts]. Moscow: Nauka, 1994, pp. 49–59. (in Russian).
- Deyk, T. (1989). *Yazk. Poznanye. Kommunyatsyya*. [Language. Cognition. Communication]. Moscow: Progress. (in Russian).
- Horodens'ka, K. (2000). Aktsentovani oznaky lokatyviv [Focused signs of locators]. *Naukovi zapysky* [Scientific note], ISSN 966-8089-24-3, vol. 23/2000, pp. 130–136. (in Ukrainian).
- Karasik, V. (2004). *Yazykovyy kruh: Lychnost', kontsepty, dyskurs*. [Linguistic Circle: Personality, concepts, discourse]. Moscow: Gnosis. (in Russian).
- Karaulov, Yu. (1987). *Russkyy yazyk i yazykovaya lichnost'* [Russian language and linguistic identity]. Moscow: Nauka. (in Russian).
- Kravchuk, L. (2016). *Semantyko-funktional'nyy potentsial okazionalizmiv u tekstakh zasobiv masovoyi informatsiyi pochatku XXI stolittya* [Semantic-functional potential of occasional media texts in the early twenty-first century]. Kyiv, 238 p. (in Ukrainian).
- Mats'ko, L., Sydorenko, O., Mats'ko, O. (2003). *Stylistyka ukrayins'koyi movy* [Stylistics of the Ukrainian language]. Kyiv: Vyshcha shkola, 462 p. (in Ukrainian).
- Mazuryk, D. (2000). Poetychni okazionalizmy: tradytsiya i suchasnist' [Poetic Occasionalisms: Tradition and Modernity]. *Kultura slova* [Culture of the word], vol. 55-56/2000, pp. 45–51. Publication 30.06.2000. Retrieved (27.12.2000) from: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine55-56-9.pdf>. (in Ukrainian).
- Moysiyenko, A. (1985). Ekspresyivni vidpryketnykovi nazvy [Expressive declarative names]. *Movoznavstvo* [Linguistics]. ISSN 1728-2659, vol. 1/1985, pp. 34–38. (in Ukrainian).
- Mukan, H.M. (1983). Morfolohichna budova i sposoby tvorennya pryslivnykiv [Morphological structure and ways of creation of adverbs]. *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli* [Ukrainian language and literature at school], vol. 10/1983, pp. 38–44. (in Ukrainian).
- N'yu-Yorks'ka hrupa: antolohiya poeziyi, prozy ta eseyistyky* (2012). Lviv: Piramida, 397 p. (in Ukrainian).
- Rusanivs'ky, V. (1988). *Struktura leksychnoyi i hramatychnoyi semantyky* [Structure of lexical and grammatical semantics]. Kyiv: Naukova dumka, 240 p. (in Ukrainian).

- Shynkaruk, V. (2002). *Katehoriyi modusu i dyktumu u strukturi [Categories of modus and dictum in the structure]*. Chernivtsi: Ruta, 272 p. (in Ukrainian).
- Syuta, H. (1995). *Movni innovatsiyi v ukrayins'kiy poeziyi shistdesyatnykiv ta chleniv N'yu-Yorks'koyi hrupy [Language innovations in Ukrainian poetry of the sixties and members of the New York group.]*. Kyiv, 182 p. (in Ukrainian).
- Virtual'na antolohiya poeziyi N'yu-Yorks'koyi hrupy [Virtual Anthology of New York Group Poetry]*. Retrieved (09.06.2018) from: <http://users.belgacom.net/babowal/indexnyg.htm>. (in Ukrainian).
- Vysotsky, A. (2009). *Syntaktychna sfera pryslivnyka v ukrayins'kiy literaturniy movi [The syntactic scope of the adverb in the Ukrainian literary language]*. Kyiv: Publishing house of Dmitry Burago, 328 p. (in Ukrainian).
- Zhyzhoma, O. (2010). Linhvistychna pryroda pryslivnykovoyi okazional'noyi nominatsiyi [Linguistic nature of the adverb occasional nomination]. *Linhvistychni studiyi [Linguistic studios]*, ISSN 1815-3070, vol. 21/2010, pp. 110–114. (in Ukrainian).

Received: 28.10.2018

Accepted: 14.01.2019